



२०२६

र रविवार	निज ज्येष्ठ कृ. ५ शुभ दिवस ५	निज ज्येष्ठ कृ. १३ शुभ दिवस १३	आषाढ शु. ६ शुभ दिवस १९	आषाढ शु. १३ शुभ दिवस २६	 १
सो सोमवार	निज ज्येष्ठ कृ. ६ ६	निज ज्येष्ठ कृ. १४ शुभ दिवस १३	आषाढ शु. ७ शुभ दिवस २०	आषाढ शु. १३ शुभ दिवस २७	 २
मं मंगलवार	निज ज्येष्ठ कृ. ७ शुभ दिवस ७	निज ज्येष्ठ अमावास्या शुभ दिवस १४	आषाढ शु. ८ शुभ दिवस २१	आषाढ शु. १४ शुभ दिवस २८	 ३
बु बुधवार	निज ज्येष्ठ कृ. १ शुभ दिवस १	निज ज्येष्ठ कृ. ८ शुभ दिवस ८	आषाढ शु. ९ शुभ दिवस १५	आषाढ शु. १ शुभ दिवस २२	 ४
गु गुरुवार	निज ज्येष्ठ कृ. २ शुभ दिवस २	निज ज्येष्ठ कृ. ९ शुभ दिवस ९	आषाढ शु. २ शुभ दिवस १६	आषाढ शु. १ शुभ दिवस २३	 ५
शु शुक्रवार	निज ज्येष्ठ कृ. ३ शुभ दिवस ३	निज ज्येष्ठ कृ. १० शुभ दिवस १०	आषाढ शु. ३ शुभ दिवस १७	आषाढ शु. १० शुभ दिवस २४	 ६
श शनिवार	निज ज्येष्ठ कृ. ४ शुभ दिवस ४	निज ज्येष्ठ कृ. ११ शुभ दिवस ११	आषाढ शु. ४ शुभ दिवस १८	आषाढ शु. ११ शुभ दिवस २५	 ७

या महिन्यातील करावयाची कामे

- सोयाबीन, मुग व उडीद पिकांची पेरणी रूंद सरी वरंभा पद्धतीने करावी.
- बागायती कापसास उर्वरीत नत्र खताची मात्रा घावी. कापसावरील किडींचा बंदोबस्त करावा. पावसाचा ताण २० दिवसांपेक्षा जास्त पडल्यास पाणी घावे.
- खरीप ज्वारी, मूग, उडीद व भुईमूग या पिकांची पेरणी जास्तीत जास्त ७ जुलैपूर्वी तर ज्वारी, सोयाबीन, कापूस, पेरसाळ व बाजरी या पिकांची पेरणी १५ जुलैपूर्वी संपवावी.
- बुरशीनाशकांची बीजप्रक्रिया करूनच पेरणी करावी.
- वेळेवर पेरणी झालेल्या संकरित कापूस पिकास पेरणीनंतर ३० दिवसांनी शिफारशीनुसार ४० कि./हे. नत्र खताची मात्रा यावी.
- संकरित ज्वारी, बाजरी व बागायती तसेच कोरडवाहू पेरसाळीस शिफारशीनुसार नत्र खताची मात्रा घावी.
- निंदणी व कोळपणी करून तणाचे नियंत्रण करावे.
- कापसावरील रस शोषण करणाऱ्या किडीच्या नियंत्रणासाठी आंतरप्रवाही किटकनाशकाची फवारणी करावी.
- संत्रा, मोसंबी व लिंबाची फळे ज्वारीच्या आकाराची झाल्यानंतर प्रत्येक झाडास ५०० ग्रॅम नत्र घावे.
- जूनमध्ये लावलेल्या केळीस युरियाची मात्रा घावी.
- भेंडी, गवार, चवळी व भाजी पिकाची लागवड करावी.
- आंब्याचे जागेवर मृदकाष्ठ कलम करावे.
- बोरीचे कलमीकरण करावे.
- १५ जुलै नंतर १० वर्षावरील तसेच अती घन लागवडीच्या बागेत शिफारशिनुसार पॅवेलोब्युटाझोल घावे.



कृषि महाविद्यालय, बदनापूर

* स्थापना : सन २००० * दूरध्वनी : ०२४८२-२६१०३४



तुर : बी.डी.एन.२०१३-४१ (गोदावरी)



सोयाबीन : एम.ए.यू.एस.७२५



कापस : एन.एच.१९०१ बी.टी.

महत्त्वाच्या नोंदी

शेतीचे उत्पादन अनेक गोष्टींवर अवलंबून असते, ज्यामध्ये जमीन, पाणी, हवामान, खते, पिक संरक्षण, आंतर मशागत आणि वापरण्यात येणारे बियाणे या बाबींचा मुख्यत्वेकरून समावेश होतो. इतर घटकाला तुलनेत बियाण्यावर फारच कमी खर्च होतो. यासाठी वापरण्यात येणारे बियाणे शुद्ध आणि चांगल्या प्रतीचे नसल्यास खते, पाणी, आंतर मशागत या बाबींवर केलेल्या खर्चाचा पुरेपुर मोबदला मिळत नाही. शेतकऱ्याने स्वतःच्या शेतामध्ये योग्य आणि गुणवत्तापूर्ण बियाण्यांचा उपयोग करणे उत्पादन वाढीसाठी अत्यावश्यक आहे. यामुळे उत्पादनाची गुणवत्ता, आरोग्य आणि शेतीच्या यशावर प्रभाव पडतो. बहुतांश शेतकरी घरगुती बियाण्यांचा वापर करून आर्थिक बचत करत उत्पादन वाढीसाठी प्रयत्नशील असतात. परंतु बियाणे निवडताना व घरगुती बियाणे पेरणीसाठी वापरताना काही मूलभूत तसेच तांत्रिक बाबी समजून घेतल्यास उत्पादनाची गुणवत्ता, पिकाची वाढ, रोग प्रतिकारक क्षमता आणि शेवटी आर्थिक फायदा यांवर मोठा परिणाम दिसून येईल. यासाठी बियाण्याशी संबंधित काही महत्त्वाच्या बाबी समजून घेणे गरजेचे आहे.

बियाणे म्हणजे काय ?

बियाणे म्हणजे पेरणी करता योग्य असे वनस्पतीचे बीज, वनस्पतीचा सजीव भाग किंवा बीजोत्पादनाचे रूप, ज्यामध्ये बियाणे व कंद यांचा समावेश असू शकतो. बियाणे हे वनस्पतीच्या जीवनचक्राचा महत्त्वाचा टप्पा आहे. बियाणे हे नवीन वनस्पतीच्या निर्मितीसाठी जबाबदार असते.

बियाण्याचे प्रकार :

- (१) मुलभूत बियाणे (२) पायाभूत बियाणे
- (३) प्रमाणित बियाणे आणि (४) सत्यप्रत बियाणे

(१) मुलभूत बियाणे (Breeder seed)

पीक पैदासकाराने नवीन वाण विकसीत केल्यानंतर त्यांच्याच देखरेखीखाली मुलभूत बिजोत्पादन घेतले जाते, यामुळे बियाण्यात कोणत्याही प्रकारची अनुवांशिक अथवा भौतिक प्रकारची भेसळ होत नाही. मुलभूत बियाण्याची शुद्धता १०० टक्के असते. मुलभूत बिजोत्पादन कृषि विद्यापीठे, शासकीय संस्था याठिकाणीच घेतले जाते. मुलभूत बिजोत्पादन प्रक्षेत्राचे परीक्षण हे त्या पीक पैदासकाराकडूनच केले जाते. मुलभूत बियाणे प्रक्रिया करून तयार झाल्यानंतर या बियाण्याच्या पिशव्यांना पिठवळ्या रंगाची खुणचिड्डी (टॅग) लावतात. या टॅगवर बियाण्याची उगवणक्षमता, भौतिक शुद्धता, बियाणे उत्पादनाचा हंगाम / वर्ष याबद्दल माहिती दिलेली असते. तसेच त्यावर रोप पैदासकाराची सही असते. मुलभूत बियाणे हे पायाभूत बिजोत्पादनासाठी वापरतात.

२) पायाभूत बियाणे (Foundation seed) : पायाभूत बियाणे हे मुलभूत बियाण्यापासून तयार केले जाते. पायाभूत बिजोत्पादन करताना बिजोत्पादनाची जास्तीतजास्त शुद्धता कशी राखली जाईल हे पाहिले जाते. पायाभूत बीजोत्पादन हे प्रामुख्याने कृषी विद्यापीठ अथवा सहकारी प्रक्षेत्रावर अथवा बियाणे महामंडळातर्फे प्रगतशील शेतकऱ्यांच्या शेतावर घेतले जाते. पायाभूत बिजोत्पादनाची पाहणी बीज प्रमाणीकरण यंत्रणेने गठीत केलेल्या अधिकाऱ्यांच्या समितीच्या देखरेखीखाली केली जाते. यामध्ये कृषी विद्यापीठाचे पीक पैदासकार, बियाणे महामंडळाचे प्रतिनिधी, बीज प्रमाणीकरण यंत्रणेचे अधिकारी यांचा समावेश असतो. प्रक्रिया करून तयार झालेल्या पायाभूत बियाण्याच्या पिशव्यांना पांढऱ्या रंगाची खुणचिड्डी (टॅग) लावतात. यावर बियाण्याची उगवणक्षमता, अनुवंशिक शुद्धता, भौतिक शुद्धता याची माहिती दिलेली असते. या टॅगवर बीज प्रमाणीकरण अधिकाऱ्याची सही असते.

३) प्रमाणित बियाणे (Certified seed) : प्रमाणित बियाणे हे पायाभूत बियाण्यापासून तयार करतात. प्रमाणित बियाण्यामध्ये प्रमाणीकरण यंत्रणेच्या निर्धारित प्रमाणकानुसार अनुवंशिक आणि भौतिक शुद्धता राखली जाते. या प्रकारचे बिजोत्पादन शेतकरी स्वतःच्या शेतावर घेऊ शकतात. बीज प्रमाणीकरण यंत्रणेकडून शेतकऱ्यांना हे बियाणे प्रमाणित करून घ्यावे लागते. यासाठी पेरणीनंतर १५ दिवसांच्या आत जिल्हा प्रमाणिकरण यंत्रणेकडे बिजोत्पादन क्षेत्राची नोंदणी करणे आवश्यक असते. बीजोत्पादन निर्धारित प्रमाणकानुसार घ्यावे लागते. यामध्ये प्रामुख्याने वापरण्यात येणारे बियाणे, विलगीकरण अंतर, भेसळ काढणे या गोष्टींचा समावेश होतो. प्रमाणीकरण यंत्रणेकडून या बिजोत्पादन क्षेत्राची पाहणी केली जाते. प्रक्रिया करून तयार झालेल्या प्रमाणित बियाण्याच्या पिशव्यांना निळ्या रंगाची खुणचिड्डी (टॅग) लावतात. यावर बियाण्याची अनुवंशिक शुद्धता, भौतिक शुद्धता, उगवणक्षमता, तपासणी तारीख इ. माहिती दिलेली असते. यावर बीज प्रमाणीकरण अधिकाऱ्यांची सही असते.

४) सत्यप्रत बियाणे (Truthful seed) : सत्यप्रत बियाण्याची अनुवंशिक शुद्धता, उगवणक्षमता, भौतिक शुद्धता, प्रमाणित बियाण्याइतकीच असते. याचे उत्पादनसुद्धा प्रमाणित बियाण्यासाठी जी प्रमाणके / मापदंड आहे त्याचप्रमाणे केले जाते परंतु याची पाहणी ही बीजप्रमाणीकरण यंत्रणेकडून केली जात नाही. या प्रकारच्या बियाण्याच्या गुणवत्तेची खात्री ही उत्पादकाचे घ्यावयाची असते. प्रक्रिया करून तयार झालेल्या बियाण्याच्या पिशव्यांना हिरव्या रंगाची खुणचिड्डी (टॅग) लावतात. यावरसुद्धा इतर बियाण्याप्रमाणे माहिती दिलेली असते.

शुद्ध बियाण्याचे महत्त्व व निवडीची कारणे :-

बियाणे पेरणीसाठी वापरताना त्या बियाण्याची उगवणक्षमता, आनुवंशिक आणि भौतिक शुद्धता योग्य असणे आवश्यक असते. जर बियाण्याची उगवणक्षमता आणि शुद्धता योग्य नसेल व असे बियाणे पेरणीसाठी वापरले तर त्याची उगवण चांगली होत नाही किंवा त्याचा जोम कमी असतो. त्यामुळे अपेक्षित उत्पादन मिळत नाही. काही शेतकरी त्यांच्याकडे उपलब्ध असलेले मागील हंगामातील बियाणे धान्य परणीसाठी

वापरतात. धान्य आणि बियाणे यातील मुख्य फरक म्हणजे बियाणे शुद्ध आणि उगवणक्षम असते, तर धान्य म्हणून वापरलेले बियाणे उगवणक्षम आणि शुद्ध असतेच असे नाही. म्हणून पेरणी करताना शेतकऱ्यांनी चांगल्या प्रतीचे शुद्ध बियाणे वापरले पाहिजे. तरच अपेक्षित उत्पादन मिळू शकेल.

पेरणीसाठी योग्य बियाणे निवडताना काही विशेष बाबी लक्षात घेणे अत्यंत महत्त्वाचे आहे. योग्य बियाणे निवडल्यानंतर काही प्रमुख गोष्टी खालीलप्रमाणे:

- १. उत्पादन क्षमता :** योग्य बियाणे निवडल्यास उत्पादन क्षमता सुधारते. उच्च गुणवत्तेची बियाणे अधिक उत्पादन देते.
- २. परिस्थितीशी समरसता :** विविध पिकांच्या बियाण्यांमध्ये निश्चित ठिकाणाच्या हवामान व मातीच्या परिस्थितीनुसार योग्य निवड केल्यास पीक चांगले येते.
- ३. रोग व कीड प्रतिकार :** काही बियाणे रोग व कीड प्रतिकारक असतात. हे पीक सुरक्षित ठेवण्यास मदत करते.
- ४. पोषण मूल्य :** योग्य बियाणे निवडल्यास उत्पादनाचे पोषण मूल्य उच्च असते, ज्यामुळे ग्राहकांना अधिक लाभ मिळतो.
- ५. शेतीतील गुंतवणूक :** उच्च गुणवत्तेची बियाणे वापरल्यास शेतीत गुंतवणूक अधिक फायदेशीर ठरते.
- ६. उत्पादन :** योग्य बियाणे निवडल्यास पीक वेळेवर येते आणि यामुळे शेतकऱ्यांना उत्पादनाची संधी मिळते.
- ७. आर्थिक लाभ :** गुणवत्ता आणि उत्पादन यामुळे शेतकऱ्यांना अधिक आर्थिक लाभ मिळतो.
- ८. संपूर्णता :** योग्य बियाणे शेतकऱ्यांना त्यांच्या शेतीत अधिक स्थिरता आणि यश देऊ शकते.

पेरणीसाठी योग्य बियाणे वापरल्यामुळे उत्पादनात यशस्वी परिणाम दिसून येतात. बियाणे निवडीमध्ये शेतकऱ्यांनी या सर्व घटकांचा विचार करून योग्य निर्णय घेणे आवश्यक ठरते.

घरगुती बियाण्यांचा वापर :-

पेरणीच्या वेळी शेतकऱ्यांना बियाण्याची उपलब्धता आणि बोगस बियाणे या संकटाला सामोरे जावे लागते. त्यामुळे बरेचसे शेतकरी घरचेच बियाणे पेरणीसाठी वापरण्याला प्राधान्य देतात. परंतु बियाणे व्यवस्थित न साठवल्यामुळे बियाण्याची उगवणक्षमता कमी झालेली असते. अलीकडे काढणी व मळणीच्या अवस्थेत पीक पावसात सापडण्याचे प्रमाण वाढले आहे. बियाणे पावसात भिजल्यामुळे बियाण्याची उगवण क्षमता अत्यंत कमी होते. अशा परिस्थितीत घरगुती बियाणे जतन करणे आणि तेच बियाणे पेरणीसाठी वापरताना खबरदारी बाळगणे आवश्यक असते. यामध्ये पुढील उपाययोजनांचा समावेश होतो.

- साठवणूक करताना दाण्यात ओलाव्याचे प्रमाण १० टक्क्यांपेक्षा जास्त नसावे.
- बियाणे साठवणूक करतेवेळी लाकडी फळ्या टाकून त्यावर पोते ठेवावे. जेणेकरून खालती ओल बियाण्याला लागणार नाही व बियाणे खराब होणार नाही.
- बियाण्याची साठवणूक करताना जास्तीत जास्त ५ पोत्याची थप्पी मारावी त्यापेक्षा जास्त उंच थप्पी लावल्यास तळाच्या पोत्यातील बियाण्याची डाळ होऊन उगवणक्षमती कमी होण्याची शक्यता असते.
- बियाणे पोत्यात साठवताना चारही बाजूने हवा खेळती राहिल अशा रीतीने ठेवावे अन्यथा गोदामाच्या आत गरम जागा तयार होईल. त्यामुळे बियाण्याची उगवणक्षमती खूप लवकर कमी होते.
- बियाणे साठवणूक करण्याचे ठिकाण थंड ठेवण्याचा प्रयत्न करावा पण त्यासाठी कुलरचा वापर करू नये अन्यथा बियाण्याची आर्द्रता वाढेल त्यामुळे बियाणे खराब होऊ शकते.
- आवश्यकतेनुसार भांडाराची साफसफाई व आवश्यकता पडल्यास किडनाशकाची फवारणी करावी. जेणेकरून बियाण्यावर कीड रोगाचा प्रादुर्भाव टाळता येईल.
- बियाणे जमिनीत पेरणीपूर्वी जमिनीतून किंवा बियाण्यातून पसरणारे रोग व किडींचा प्रादुर्भाव टाळण्यासाठी तसेच बियाण्याची उगवणक्षमता वाढविण्यासाठी व रोपे सतेज जोमदार वाढण्यासाठी बियाण्यांवर वेगवेगळी जैविक व रासायनिक औषधांचि प्रक्रिया करूनच पेरणी करावी.
- पेरणीपूर्वी बियाण्याची उगवणक्षमता तपासूनच पेरणी करावी.

बियाण्याची उगवणक्षमता कशी तपासावी:

प्रयोगशाळेत बियाण्याची उगवणक्षमता तपासण्यासाठी वेगवेगळ्या

खालील तक्त्यात विविध पिकांच्या बियाणे साठवणीसाठी शिफारस केलेली आर्द्रता (ओलावा) टक्केवारी (वजनाच्या टक्क्यांनुसार) दिली आहे:

पिकांचे नावे	बियाणे साठवणीसाठी शिफारस केलेली आर्द्रता (ओलावा) (%)	संबंधित पिकांची उगवण शक्ती (%)	व.ना.म.कू.वि., परभणी द्वारा विकसित केलेले सुधारित पिकांचे वाण
सोयाबीन	८-१०%	७०%	MAUS-71, MAUS-81, MAUS-158, MAUS-162, MAUS-612, MAUS-725
तूर	१०-१२%	७५%	BDN-711, BDN-716, BDN 2013-41 (गोदावरी) BSMR-853
मूग	१०-१२%	७५%	BM 2003-2
ज्वारी	१०-१२%	७५%	परभणी शक्ती, सुपर मोती, परभणी मोती, परभणी ज्योती, परभणी वसंत (हुरडा)
करडई	७-८%	७०%	PBNS-12(परभणी कुसुम), PBNS-154 (परभणी सुवर्णा), PBNS-184, PBNS-86(पूर्णा), PBNS-40
जवस	८-१०%	७५%	LSL-93
हरभरा	८-१०%	८०%	BDNG-797, BDNGK-798 (काबुली), फुले विक्रम
गहू	१२%	८५%	NIW-1994, NIW-301, NIW-1415,

पद्धती वापरल्या जातात त्यामध्ये १) शोषकागदाच्या वरती बियाणे ठेवून उगवणक्षमता तपासणे (Top of paper) २) कागदाच्या मध्ये बियाणे ठेवून उगवणक्षमता तपासणे (Between paper) ३) वाळूमध्ये उगवणक्षमता पहाणे (Sand) या पद्धतींचा समावेश होतो.

परंतु बियाण्याची उगवणक्षमता घरी तपासण्यासाठी गोणपाट (सुतळी पोते), चौकोनी सुती कपडा किंवा मातीने भरलेले घमले (टोपले) यापैकी कोणतीही एक वस्तू घेऊन ती पूर्णपणे भिजवून घ्यावी. त्यानंतर ती व्यवस्थितपणे जमिनीवर अंथरावी, प्रत्येक ओळीमध्ये सुमारे १०-१० बियांचा वापर करून १०-१० च्या रांगा करून व्यवस्थितपणे बियाणे ठेवून घ्यावे. यानंतर सदर गोणपाट (सुतळी पोते) व सुती कापड गोलाकार गुंडाळून घ्यावे. गुंडाळताना ओल्या पोत्यातील अथवा तत्सम वस्तूवरील बिया हलणार नाहीत याची दक्षता घ्यावी.

यानंतर गुंडाळलेल्या पोत्यास कडेल्या सुतळीने बांधून घ्यावे आणि तीन ते चार दिवस जेथे जास्त उजेड येणार नाही अशा ठिकाणी सावलीला ठेऊन त्यावर दिवसातून ३-४ वेळा हलकेसे पाणी शिंपडावे. बियाण्याच्या प्रकारानुसार तीन ते चार किंवा सहा ते सात दिवस झाल्यानंतर उगवण झालेली एक एक रांग मोजून घ्यावी. १०० पैकी जेवढ्या बियाण्यास मोड आलेले आहेत असे सुट्ट व निरोगी बियाणे मोजून घ्यावे. १०० बियांपैकी जेवढे बियाणे उगवले असेल तेवढी टक्केवारी येते. उदा. ८० बियाणे उगवले तर ८० टक्के गुहीत धरावे.

उदा.: सोयाबीन बियाणे उगवणक्षमती नुसार वापर पुढील तक्त्यात दिले आहे:

तपासणी नंतर आलेली बियाणे उगवणक्षमती	उगवणक्षमती नुसार प्रति एकरी वापरावयाचे बियाणे
७०% व त्यापेक्षा जास्त	२६ किलो
६५%	२७.८५ किलो
६०%	२९.७० किलो

सूचना: ६०% कमी उगवणक्षमती असलेले सोयाबीन बियाणे पेरणी साठी वापरू नये.

वरील तक्त्यानुसार सर्व पिकांचे उगवणक्षमतीनुसार प्रती एकरी वापरावयाचे बियाण्यांचे प्रमाण शेतकरी ठरवू शकतात तसेच बियाणे उत्पादकांनी वरील सर्व बाबींचा विचार करून बियाणे निवडल्यास उत्पादनाची गुणवत्ता आणि प्रमाण सुधारता येऊ शकते.

बियाणे पुरवठ्यामध्ये शेतकरी उत्पादक संघटनांचा सहभाग (Farmer Producer Organization - FPO) : शेतकरी उत्पादक संघटनांची बियाणे निवड आणि शेतकऱ्यांना वितरण करताना महत्त्वाची भूमिका असते. त्यांची भूमिका खालीलप्रमाणे आहे.

- * शेतकऱ्यांच्या गरजेनुसार योग्य बियाण्याची निवड: शेतकरी उत्पादक संघटना (FPO) शेतकऱ्यांच्या स्थानिक हवामान, मातीची गुणवत्ता आणि पिकांच्या गरजेनुसार योग्य बियाणे निवडण्यात मदत करतात. यामुळे उत्पादन वाढीस मदत होते आणि शेतकऱ्यांना चांगला फायदा होतो.
- * बियाण्याचा दर्जा आणि प्रमाणित बियाणे पुरवठा: शेतकरी उत्पादक संघटना (FPO) दर्जेदार आणि प्रमाणित बियाणे शेतकऱ्यांना उपलब्ध करून देतात ज्यामुळे उत्पादनात वाढ होते आणि रोगप्रतिबंधक क्षमता सुधारते.
- * बियाण्याच्या खरेदीत सामूहिक खरेदीमुळे कमी खर्च: शेतकरी उत्पादक संघटना शेतकऱ्यांसाठी बियाणे, खत, कीटकनाशके यांची सामूहिक खरेदी करतात ज्यामुळे खर्च कमी होतो आणि शेतकऱ्यांना चांगले दर मिळतात.
- * शेतकऱ्यांना तांत्रिक मार्गदर्शन: शेतकरी उत्पादक संघटना (FPO) शेतकऱ्यांना आधुनिक तंत्रज्ञान, नवीन पिकांची माहिती, आणि बियाण्याच्या योग्य वापराबाबत प्रशिक्षण देतात ज्यामुळे उत्पादनक्षमता सुधारते.
- * बियाणे वितरणाची सोय: शेतकरी उत्पादक संघटना (FPO) स्थानिक पातळीवर शेतकऱ्यांपर्यंत बियाणे सहज आणि वेळेवर पोहोचवतात, ज्यामुळे शेतकऱ्यांना वेळेवर लागवड करता येते.
- * शेती उत्पादनाचा एकत्रित विपणन: शेतकरी उत्पादक संघटना (FPO) शेतकऱ्यांच्या उत्पादनांचे एकत्रित विपणन करतात ज्यामुळे बाजारात चांगली किंमत मिळते आणि शेतकरी आर्थिकदृष्ट्या सक्षम होतात.

या प्रकारे शेतकरी उत्पादक संघटना शेतकऱ्यांना बियाणे निवडण्यात, दर्जेदार बियाणे उपलब्ध करून देण्यात, खर्च कमी करण्यात, तांत्रिक मदत करण्यात आणि उत्पादन विक्रीत मदत करून त्यांना सक्षम बनवतात.